

О. С. Березюк, Т.Вознюк. Основні тенденції формування педагогічної культури батьків в Поліському регіоні // Тенденції модернізації національних освітніх систем: збірник наукових праць / за ред. О.С. Березюк, О.М. Власенко. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 158 с.

*О. С. Березюк,
канд. пед. наук, професор
Тетяна Вознюк,
магістрантка ННІ педагогіки
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)*

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ БАТЬКІВ В ПОЛІСЬКОМУ РЕГІОНІ

Система освіти України, зокрема Поліського регіону, на сьогоднішній день приділяє значну увагу народній педагогіці. Важливим є питання вивчення родинної педагогіки, а саме її ролі у вихованні молодого покоління. Родина є джерелом людського життя, виток найгуманніших людських стосунків, найважливішим осередком народу, нації. У сім'ї дитина пізнає навколишній світ, у неї формується характер, світогляд, моральні якості, естетичні смаки.

Сім'я є природним середовищем первинної соціалізації дитини, джерелом її матеріальної та емоційної підтримки, засобом збереження і передання культурних цінностей від покоління до покоління. [2]

Педагогічне значення родинних виховних традицій полягає у цілеспрямованому і систематичному впливі на тіло, душу й розум дитини, прищеплення їй якостей здорової і розумної особистості, формування рис порядного сім'янина, гідного представника свого роду і народу, свідомого громадянина і палкого патріота.

Представниками родинного виховного досвіду вважаються літописці та педагоги ще Київської Русі (Нестор, В.Мономах та ін.). Ґрунтовно вивчали родинні стосунки етнографи, історики, мовознавці, педагоги М.С. Грушевський, Б.Д. Грінченко, І.І. Огієнко, О.О. Потебня, С.Ф. Русова, А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський та ін. [1]

Мета статті полягає в аналізі основних тенденцій щодо формування педагогічної культури батьків в Поліському регіоні.

Педагогічна культура батьків - це певний, вагомий елемент загальної культури людини, в якому втілено досвід виховання дітей у родині. Під педагогічною культурою батьків ми розуміємо педагогічну підготовленість і обізнаність, що в подальшому дає «гарні плоди», тобто очікувані позитивні результати, які пристосовують дитину до оточуючого середовища, суспільства і реалізацію в ньому.

У своїй педагогічній освіті батьки повинні побачити можливості

розвитку спілкування і спільної діяльності з дитиною, зробити свою педагогічну позицію більш адекватною, гнучкою, прогностичною. Сім'я - унікальна спільнота, яка покликана виконувати ряд важливих функцій. Одна із них - народження та виховання дитини. Хоч загальний розвиток дитини не обмежується сімейним впливом, та все ж родина стоїть біля його витоків. І саме від цього залежатиме подальший шлях становлення підростаючої особистості. Батьківська любов, піклування, вимогливість, допомога, захист створюють найкращі умови для розвитку дитини, всіх її інтелектуальних і духовних потреб, для входження і пристосування до моральних та інших суспільних норм. Надзвичайно важливою і цінною є соціальна функція. Адже сім'я – це основний виховний осередок. Саме родина вводить людину в світ соціальних відносин, формує ставлення до оточуючих, певні моральні цінності. І, нарешті, духовна функція родини. Під духовністю в родинній педагогіці розуміють сукупність психічних явищ, що характеризують внутрішній суб'єктивний світ людини, основні риси культурної спрямованості особистості – її життєві інтереси, переконання, погляди, ідеали, світогляд, ставлення до життя, до інших людей, до своїх обов'язків і до самої себе, її мислення, бажання, воля, естетичні і моральні почуття [1].

Сім'я як первинний виховний колектив має багато засобів педагогічного впливу, які засновані на специфічних психологічних механізмах батьківської любові, дружби, вимоги, авторитету. У сім'ї дитину формує практика, яка спирається на особистий досвід взаємовідносин з членами родини. Необхідним засобом виховання у сім'ї є особистий приклад батьків, батьківський авторитет, головною основою якого є життя та праця батьків, які люблять свою справу, чесно і сумлінно ставляться до праці, до своїх обов'язків, активні у громадському житті [3]. Чуйне ставлення до дитини - найважливіша риса педагогічної поведінки батьків. Наслідуючи батька і матір, дитина засвоює сімейні труднощі, цінності, стосунки, оцінки.

Виховання батьків повинно ґрунтуватися на принципах демократизації і гуманізації, воно має зміцнити віру батьків у професійну компетентність, тактовність і доброзичливість. В законі України «Про освіту» відзначається, що виховання у сім'ї є першоосновою розвитку дитини як особистості. На кожного з батьків покладається однакова відповідальність за виховання, навчання і розвиток дитини [6].

М.Г. Стельмахович розглядає родину як перше соціальне й емоційне мікросередовище, в якому розвивається та виховується людина з моменту її народження [2]. В.О. Сухомлинський писав: «У сім'ї, образно кажучи, закладається коріння, з якого виросте пагін, і гілки, і квітки, і плоди. Сім'я - це джерело, водами якого живиться повноводна річка нашої держави». [4]

У Поліському регіоні великого значення у вихованні дітей мають надбання народної педагогіки, цієї мудрої науки, яка є першою школою

сімейності, батьківською наукою, через яку проходить кожна людина. Етнопедагогіка є власне національною навчально-виховною системою, що сформувалась завдяки поєднанню родинного, національного і загальнолюдського, через зв'язок минулого з сучасним і майбутнім в історії нашого народу. Вперше термін «народна педагогіка» в науковий обіг впровадили К. Ушинський та О. Духнович, а саме поняття «народність у вихованні» - Г.С. Сковорода.

Народною називають ту педагогіку, яку створив народ. Це система прийнятих у даній місцевості методів і засобів виховання, що передаються від покоління до покоління і засвоюються передусім як певні знання, уміння й навички. Етнопедагогіка належить до тих могутніх феноменів, що забезпечують збереження національного характеру і психології людини. [3] Виховний ідеал, цілі, завдання, зміст, принципи і засоби народної педагогіки знайшли своє відображення і втілення у рідній мові, фольклорі, національних звичаях, традиціях, святах, обрядах, символах і інших видах народного мистецтва, у дитячих народних іграх та іграшках, у живій практиці трудового і сімейного виховання, у народних ремеслах, у родинно - побутовій культурі нашого народу.

Про силу виховного впливу батьків красномовно свідчать українські народні прислів'я та приказки: «Які мама й татко, таке й дитятко», «Який куш, така й хворостина, який батько, така й дитина», «Хороші діти - то честь батька і матері». [5]

У родинному колі, через казки, оповідання, відгадування загадок, бесід та взаємин з рідними, дитина починає пізнавати суть таких понять, як гарне і погане, добро і зло, справедливість, доброзичливість, чуйність, дбайливість, працьовитість, старанність, співчутливість, мужність, чесність, обов'язок, правдивість, ощадність. З віком ці моральні погляди, звичайно, змінюються, поглиблюються, розширюється моральний досвід.

Педагогічний геній В.О. Сухомлинський створив багатющу фольклорну скарбницю, насичену змістовним, зворушливо-емоційним матеріалом, який став мудрим помічником батьків у родинному вихованні дітей. Образи народної поезії є зразками для поведінки людини в житті. Думка, виражена в художній формі, глибше вражає, стає більш зрозумілою, легше й на довгий час запам'ятовується. У трудових сім'ях багато уваги приділяється виробленню в дітей таких важливих якостей, як готовність виконувати доручення старших, працювати разом з іншими. Педагог вважав спільну трудову діяльність батьків і дітей основою успішного виховання та значним явищем родинної педагогіки. Духовне піднесення, яке переживають діти в процесі праці, приносить радість; праця і щастя зливаються, стають моральним багатством - наголошував Василь Олександрович [4].

Українська етнопедагогіка щедро насичена афоризмами про матір,

у яких вона, як і в народних піснях, прирівнюється до сонця: «При сонці тепло, при матері добре», «Любов матері безкорисна і безмежна». А тому й відмічають: «До людей – по совість, до матері по – серце» [5]. Так, ніжна й щира мамина пісня над колискою немовляти не тільки благотворно впливає на формування дитячої психіки, не тільки заспокоює дитину й зігріває її теплом і ласкою, а й учить любити рідну мову, батьків, працю. Як бачимо, в українській народній педагогіці послідовно утверджується культ матері, її особливого авторитету й значення у житті кожної людини. Функція матері не ординарна. Мати - душа сім'ї, берегиня роду, домашнього вогнища, добра, тепла і затишку [5].

Сьогодні, на жаль, сучасна сім'я недостатньо обізнана з практикою виховання через засоби фольклору: казками, легендами, приказками, прислів'ями, переказами, піснями, іграшками та забавками, що відображають педагогічну вікову мудрість. А у них зібрано поради і застерігання щодо поведінки людей у різних життєвих ситуаціях, повчання гідності, працелюбства, добра. Тому, родинам потрібно більш звертатись до жанрів фольклору.

Отже, ніщо на землі не ціниться так високо, як рідне оточення, родина. Вона - основа формування людської особистості. Кожна сім'я повинна бути такою, яка уміє цінувати особистість, в якій вироблена єдина чітка стратегія виховання дітей. Батьки, які хочуть посправжньому виховати своїх дітей, повинні оволодіти педагогічними знаннями, мати в їхніх очах авторитет. Родина покликана виховувати всебічно розвинену, духовно багату дитину на засадах етнопедагогіки, щоб в майбутньому бути освіченою людиною. Тому, педагогічна культура батьків сприятиме цьому.

Література

1. Березюк О.С. Етнопедагогіка: навчально-методичний посібник. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. – 172 с.
2. Волкова Н.П. Педагогіка: Навч. посіб. Вид. 2-ге, перероб., доп. — К.: Академвидав, 2007. — 616 с.
3. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка. — К. ІЗМН, 1997. — 232 с.
4. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка. - К.: Рад. школа, 1978.
5. Закувала зозуленька. Антологія української народної творчості. – К.:Веселка, 1989. – 606 с.
6. Закон України "Про освіту". — К., 1996.